

Večina sledečih prispevkov obravnava varšavsko obmestje. S. Herman osvetljuje obmestje z vidika proučevanja mestnih aglomeracij na Poljskem. A. Stasiak podaja zgodovinski razvoj obmestja Varšave od 19. stoletja dalje. M. Misztal pa prikazuje razvoj industrije v njem. Na osnovi faktorске analize G. Weclawowicz razčlenjuje socialno-ekonomsko strukturo v izbranih predelih varšavske aglomeracije. A. S. Kostrowicki nakazuje ekološke probleme obmestja na primeru modelnega območja Białołęka Dworska v Varšavi. S. Chmielewski pa na primeru severnovzhodnega predela Varšave razmišlja o spremembah geografskega okolja pod vplivom tega velenesta. B. Krol prikazuje rekreacijske površine v obmestju poljskega glavnega mesta. B. Gaczyńska in R. Kulikowski podajata pregled kmetijstva v obmestju Varšave, in sicer v luči prostorske primerjave različnosti kmetijstva v celotnem varšavskem vojvodstvu. A. Potrykowska prikazuje prostorsko sestavo zaposlencev in šolarjev, ki se dnevno vozijo v poljsko prestolnico. W. Stola poskuša na osnovi 10 kazalcev podati funkcijsko klasifikacijo obmestja Varšave. Zbornik zaključuje W. Karbownik z zanimivim prispevkom o bodočem razvoju varšavskega obmestja.

S tem prikazom zbornika o geografskih problemih obmestij smo želeli bralce le seznaniti z vsebino objavljenih prispevkov. Številni referati, predvsem poljskih geografov, poskušajo na podlagi novih, ali vsaj problemom prilagojenih metodoloških prijemov izluščiti pglavitne sestavine in svojstva obmestij. Tudi zato bo segal po knjigi vsakdo, ki ga zanima geografska problematika obmestij. Členitve in predstavitev raznovrstnih geografskih značilnosti obmestnih predelov dopolnjujejo številne tabele, kartogrami in diagrami. Prispevke slovenskih geografov sta s kartogrami in skicami opremila B. Antoničeva in C. Vojevoda. Zbornik sta uredila M. Klemenčič in M. Pak, njegovo izdajo pa je podprla Raziskovalna skupnost Slovenije.

Milan Natek

Janko Pučnik, Velika knjiga o vremenu. Ljubljana 1980 (367 s., 37 tabel, skice in fotografije)

Slovenska meteorologija in klimatologija premoreta precej poljudnih in strokovnih knjig v obliki učbenikov in priločnikov. Štiri je prispeval meteorolog in geograf J. Pučnik (o njegovi knjigi **Vreme in podnebje** smo poročali v GV 1975). Zadnja in najboljšejeja je v marsikaterem pogledu nenavadna. Teoretska izhodišča meteorologije in klimatologije avtorji navadno obdelajo na začetku. V Veliki knjigi je to šele v devetem poglavju (skupno jih je deset), po zgodovinskem pregledu razvoja obeh panog pri nas in v svetu. Nenavaden je tudi naslov. Ali knjiga zares zasluži ime Velika knjiga o vremenu? (točneje bi bilo: o vremenoslovju).

Positiven odgovor na to vprašanje prisodimo knjigi, ako upoštevamo, da obravnava vremenoslovje s širših zornih kotov kot smo navajeni. Razmeroma obilen je zgodovinski pregled po svetu, zbrani so ljudski reki o vremenu in stari opisi izrednih vremenskih pojavov v naši deželi. Tu je tudi poglavje o živalih in rastlinah — dobrih vremenarjih, po katerih se da tudi po Pučnikovem mnenju sklepati na vremenske spremembe. V slogu »Velike knjige« je na koncu tabelarni pregled meteorološkega razvoja pri nas in v svetu in mali meteorološki slovar. Močno izstopa snov o razvoju mreže vremenskih opazovalnic in meteorologije ter klimatologije po svetu in še posebej na slovenskih tleh. Pučnik dokaj enakovredno predstavi razne institucije, ki so pri nas gojile vremenoslovje in klimatologijo. Pri tem je dana vidna vloga fakultetam, posebno starejšim predavateljem meteorologije in klimatologije kot so A. Gavazzi, Anton Melik in O. Reva. Kot nekdanji vodja meteorološke uprave je avtor zbral podrobne podatke o razvoju vremenskih postaj od prve polovice preteklega stoletja do zadnjih let. Pri njegovih navajanjih starejših opazovalcev in pričetka opazovanja je prikrajsan Maribor, kjer naj bi pričeli opazovati t. 1863. V knjigi Slovenski štajer — dežela in ljudstvo, 1. snopič, Ljubljana 1869 (SM) pa zveemo za osnovne vremenske podatke za štajersko prestolnico že za leta 1839—1856.

V Pučnikovi knjigi močno izstopa poglavje o prvih strokovnih obdelavah vremenskih podatkov v avstroogrski dobi, ki skupno s tabelami v prilogi zavzema

eno šestino knjige. Osnovne tabele iz že težko dostopnih objav Biela, Mazella, Seidla, Kleina in Konrada najdemo med tekstom, podrobnejše pa so v prilogi. Na to dobo povojna slovenska meteorologija kaj rada pozablja. Toda Pučnik s svojim ponekod nekritičnim povzemanjem starih podatkov in izsledkov ne zavrača očitkov tistih, ki starih opazovanj ne upoštevajo, češ, da takratna opazovanja tehnično ne prenesejo današnjih zahtev. Naj navedem nekaj spornih trditev, ki jih Pučnik povzema brez komentarja. Pravi, da je za Štajersko značilno jesensko deževje (s. 128), nadalje, da je koroški kraj Drapolje v januarju najhladnejši kraj Avstrije (s. 139 — publikacija *Klimatographie von Oesterreich* nas poučuje drugače). Conrad (*Klimatographie von Kärnten*, Wien 1913) trdi, da je Celovška kotlina na prehodu iz zahodnoevropske morske v vzhodnoevropsko kontinentalno klimo (s. 104). V Pučnikovem povzetku je iz tega nastala trditev, da ima Celovška kotlina vzhodnoevropski deževni tip vremena (s. 119). Oboje je v luči nove regionalne klimatologije močno sporno, tudi zato, ker je ob južnem robu kotline najbolj namočen oktober, drugod pa pomeni sekundarni maksimum padavin. Po mojem bi moral Pučnik pri ponatisu Seidlove tabele, po kateri je v Ljubljani 88,4 dni z meglo (s. 117), navesti novejša opazovanja, po katerih je teh dni okoli 150. Če nepoučeni bralec (in predvsem temu je knjiga namenjena) najde v knjigi o megli v Ljubljani le ta stari podatek, bo v zmoti, ker bo menil, da to velja tudi za sedanjost. Ali na primer: Pučnik povzema po A. Meliku aprilsko majsko temperaturo za Beograd 11,2° (s. 159), ne dostavlja pa, da znaša po novejših in točnejših opazovanjih (1931—1960) 12,2°. Tudi po Meliku povzeta trditev, da je v Jugoslaviji najmanj padavin v Panonski nižini (s. 159), za novejše razdobje ne drži (to je v nizki Makedoniji, da o Palagružu ne govorimo). Skratka, Pučnik je prikaz vremena na Slovenskem bolj kot drugi naslonil na stare meritve, pri tem pa je premalo upošteval novejša opazovanja in študije. To se zrcali tudi v obsegu poglavij: obdelava podnebja po meritvah iz avstroogrške dobe zavzema 53 strani, poglavje o novejših meritvah (»Oris podnebja Slovenije«) pa le 14 strani, pa še tu je največ govora o slani in nevihtah. Treba je reči, da sta prav ta dva pojava zelo dobro prikazana, podobno kot vremensko dogajanje pod vplivom baričnih tvorb in zračnih mas, čeprav ni navedeno številčno zastopanje vremenskih tipov po Petkovšku, Hočevarju in drugih.

Ko odložimo knjigo, uvidimo, da vkljub Veliki knjigi o vremenu še vedno ostajamo brez podrobne in take klime Slovenije, ki bi bila plod vseh dosedanjih preverjenih in zanesljivih opazovanj od srede preteklega stoletja do danes. Nekoliko preveč je v knjigi ostalo tiskarskih napak. To je spričo množice tabel in založbe (CZ), ki se ukvarja v glavnem z nestrokovnimi natisi, do neke mere razumljivo. Vkljub vsemu povedanemu pa pomeni knjiga upoštevanja vredno dopolnitev k poznavanju slovenske meteorologije in klimatologije, še zlasti, ker je otela pozabi marsikaj iz zgodovine nastajanja vremenskih postaj in vremenoslovja na Slovenskem. Ko preberemo knjigo, postanemo ponosni na našo vremenarsko tradicijo.

I. Gams

Gospodarska in družbena zgodovina Slovencev. Zgodovina agrarnih panog. II. zvezek: Družbena razmerja in gibanja. Izdala Slovenska akademija znanosti in umetnosti. Zgodovinski inštitut Milka Kosa. Državna založba Slovenije, Ljubljana 1980. Strani 794, številne slike v besedilu, 16 slik na umetniškem papirju, 22 zemljevidov med besedilom, 11 zemljevidov v prilogah, uvezanih v knjigo, 7 zemljevidov v prilogi.

Če je druga knjiga »Zgodovina agrarnih panog« izšla šele po desetih letih iz opravičljivih razlogov, ki so v njej obrazloženi, naj tudi še posebej opozorim na naše obširno poročilo o prvi knjigi, objavljeno v »Geografskem vestniku« XLV (1973). Že takrat smo se precej obširno ustavili pri zasnovi celotne »enciklopedične obravnave« gospodarske in družbene zgodovine Slovencev po panogah in še posebej ob našem pričakovanju, kako bo v obeh knjigah o agrarnih panogah uspelo obravnavanje gospodarstva in družbenih razmerij in gibanj posebej.

Zdaj je druga, »družbena« knjiga pred nami. V njej so v sedmih temeljnih poglavjih obravnavane soseske in druge podeželske skupnosti, zemljiška gospodstva,